

**Monimuotoiset perheet -verkoston lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi toimeentulotuesta annetun lain 7 a §:n muuttamisesta**

Monimuotoiset perheet -verkosto kiittää mahdollisuudesta lausua esityksestä, ja kiinnittää huomiota erityisesti esityksen perusteisiin asumismenojen täysimääräisessä huomioimisessa.

Verkosto pitää erittäin hyvänä lapsen edun huomioimista erityisten perusteiden kohdassa 1. **Verkosto esittää lapsen edun huomioimista myös erityisten perusteiden kohdassa 3, esimerkiksi näin:**

3) kunnan toimielimen tai hyvinvointialueen vahvistaman sopimuksen mukaisen tai tuomioistuimen päätöksen mukaisesta lapsen tapaamisoikeuden toteuttamisesta aiheutuva asuintilan tarve **ja lapsen etu**, sekä lastensuojelulain (417/2007) perusteella kodin ulkopuolelle sijoitetun tai huostaanotetun lapsen tapaamisten toteuttamisesta aiheutuva asuintilan tarve **ja lapsen etu**;

Asuintilan lisäksi lapsen etu voi tarkoittaa esimerkiksi asunnon sijaintia lähellä vuoroasuvan lapsen toista kotia ja hänen elinympäristöään kuten koulua, varhaiskasvatusta, harrastuksia ja muuta tukiverkkoa, sekä turvallista, myös ikätasaisen itsenäisyyden mahdollistavaa liikkumista näiden välillä.

Verkosto pitää hyvänä, että ehdottomaksi esitettyä kolmen kuukauden määräaika voidaan pidentää perustellusta syystä, joka voi olla esimerkiksi yllättävä puolison tai lapsen menettäminen. Määräajan rajoituksissa ja tarpeellisissa pidennyksissä on huomioitava, että erotilanteissa tai perhesuhteiden muuttuessa **vahvistetun sopimuksen tai tuomioistuimen päätöksen saaminen lapsen tapaamisoikeudesta voi kestää useita kuukausia tai jopa kauemmin**, riippuen perheen ja viranomaisten tilanteista. Nämä viivästykset on huomioitava perustelluiksi syiksi pidentää määräaika, jotta lapsen etu tulisi huomioiduksi myös sen henkilön osalta, jonka tapaamisoikeuden vahvistamista odotetaan. **Odotusaikana kustannukset on huomioitava täysimääräisenä, lopputuloksesta riippumatta.** Takaisinperintä odotusajalta lisäisi merkittävästi kynnystä aloittaa vuoroasumista, joka jo nyt selvästi painottuu hyvätuloihin perheisiin. Vuoroasumisen tulisi olla mahdollista kaikissa tuloluokissa, jotta kaikilla lapsilla on yhtäläinen mahdollisuus arkeen vanhempiensa kanssa.

Verkosto huomauttaa, että hallitusohjelman kirjauksen vastaisesti toimeentulotukilain muutoksilla tehtävät säästöt kohdistuvat nimenomaan heikoimmassa asemassa oleviin eli viimesijaisella tuella eläviin perheisiin ja yksinasuviin. Verkosto on huolissaan lisääntyvästä hallinnollisesta taakasta, tiedon ja tuen riittämisestä sekä täydentävän ja ehkäisevän toimeentulotuen tarpeen lisääntymisestä vaikeissa tilanteissa eläville perheille.

Toimeentulotuen asumismenojen kiristys voi johtaa pienituloisuuden ja huono-osaisuuden yhä selvempään alueelliseen keskittymiseen, joka on riski erityisesti lasten turvallisen elinympäristön ja kasvun näkökulmasta. Laista poistuva peruste siitä, että asumismenot on huomioitu täysimääräisenä, jos tuen hakijalla ei ole ollut tosiasiallista mahdollisuutta hankkia asuinpaikkakunnaltaan kustannuksiltaan asumisnormin mukaista asuntoa, aiheuttaa ongelmia erityisesti pääkaupunkiseudulla. Edullisia vuokra-asuntoja ei ole riittävästi tarjolla, mikä kuormittaa sekä toimeentulotuen saajia että viranomaisia ja muita heitä auttavia.

**Tarkemmat huomiot**

Kuten esityksessä todetaan, lapsen edun huomioiminen on välttämätöntä sekä YK:n lapsen oikeuksia koskevan yleissopimuksen (SopS 59- 60/1991) että perustuslain 19 §:n 3 momentin mukaan julkisen vallan velvollisuudesta tukea perheen ja muiden lapsen huolenpidosta vastaavien mahdollisuuksia turvata lapsen hyvinvointi ja yksilöllinen kasvu. Perustuslaki kattaa sekä lapsen kanssa asuvan, esimerkiksi lähivanhemman, että muut lapsen huolenpidosta vastaavat, kuten etävanhemman.

Lapsiperheitä perustoimeentulotuen saajista on noin viidennes. Näistä suurin osa on yhden aikuisen lapsiperheitä. Kaikista toimeentulotukea saaneista kotitalouksista yksinhuoltajien osuus oli 10,7 prosenttia eli 29 304 kotitaloutta.

Perheen taloudellisesti vaikea tilanne aiheuttaa usein kuormitusta lapsille, ja muutokset elinympäristössä, kuten muutto kauemmas koulusta, harrastuksista ja tukiverkoista, voivat lisätä sitä kohtuuttomasti.

Erityisesti lapsia runsaasti kuormittavissa muutos- ja erotilanteissa, tai kodin ulkopuolelle sijoitettaessa, on tärkeää taata lapsille mahdollisimman paljon pysyvyyttä ja turvaa. Sitä lisäksi ennakoitavuus siitä, että lapsen etu ja hänen elinympäristönsä pysyvyys huomioidaan myös etävanhemman tai vanhemman/vanhempien osalta huostaanoton tai kodin ulkopuolelle sijoittamisen yhteydessä.

Esityksessä erityisistä perusteista täysimääräiseen kustannusten korvaukseen huomioidaan tekijät, jotka puoltavat asumista nykyisessä asunnossa lapsen etua ajatellen: "...nykyisessä asunnossa asuminen on lapsen koulu- tai varhaiskasvatuspaikan säilyttämisen johdosta perusteltua, varsinkin jos lapsella on lisäksi erityisen tuen tarve, jota nykyisen koulu- tai varhaiskasvatuspaikan säilyttäminen tukee ja se on lapsen edun mukaista. Esimerkiksi voisi käydä myös lapsen tukiverkostot, jotka ottavat tosiasiallisesti osaa lapsen hoitoon tai harrastuksiin sekä edistävät perheen hyvinvointia ja jaksamista."

Nämä lapsen etua koskevat arviot asumisesta olisi tärkeää ottaa huomioon myös kohdan 3 tapaamisoikeudellisiin henkilöihin liittyen. Asunnon koon lisäksi on otettava huomioon myös esimerkiksi asunnon sijainti ja tukiverkot lapsen edun näkökulmasta. Erityisen tuen tarpeen lisäksi olisi tärkeää huomioida myös tehostetun tuen tarve, joka on tärkeä osa varhaista puuttumista ja suurempien haasteiden ennaltaehkäisyä.

Koska lapsella voi olla vain yksi virallinen osoite, on tärkeää huomioida, että lapsella voi olla huoltaja tai huoltajia, jotka asuvat eri osoitteissa. Toimeentulotuen näkökulmasta heidät voidaan tilanteestaan riippuen laskea yksinasuviksi tai lapsettomaksi pariskunnaksi, vaikka tosiasiaa heillä on lapsen huoltajan vastuu, tapaamisoikeuksia ja elatusvelvollisuuksia.

Esityksen mukaan "soveltamisessa otettaisiin huomioon muun muassa lasten lukumäärä ja ikä sekä tapaamisten tiheys. Harkinnassa hyväksyttäisiin Kansaneläkelaitoksen nykyisen tulkinnan mukaisesti pääsääntöisesti yksi lisähuone, koska ei voida pitää perusteltuna huomioida jokaiselle tavattavalle lapselle omaa huonetta. Huomioon on otettava myös ne tilanteet, joissa lapsen asuminen on järjestetty vuoroasumisena." On tärkeää huomioida,

että usean lapsen vuoroasumisessa, tai muissa säännöllisissä tapaamisoikeuksissa, useampi kuin yksi huone voi olla oleellista lasten edun toteutumiselle, heidän iästään ja tarpeistaan riippuen.

Verkosto pitää hyvänä, että perusteisiin on jätetty tilaa ammattilaisten tekemälle harkinnalle erityisten perusteiden kohdassa 6, jonka myötä voidaan ottaa huomioon muut vastaavaa tarvetta aiheuttavat erilaiset perhetilanteet. Tämä mahdollistaa moninaisten ja yllättäenkin muuttuvien perhetilanteiden huomioimisen.

**Lisätietoja**

Emma Kolu  
Johtava asiantuntija  
Monimuotoiset perheet -verkosto  
050 302 4948  
[emma.kolu@monimuotoisetperheet.fi](mailto:emma.kolu@monimuotoisetperheet.fi)

**Monimuotoiset perheet -verkosto**

Kymmenen suomalaisen perhejärjestön yhteistyöverkosto, johon kuuluvat Adoptioperheet ry, kahden kulttuurin perheiden Familia ry, KÄPY – Lapsikuolemaperheet ry, Lapsettomien yhdistys Simpukka ry, Perhehoitoliitto ry, Sateenkaariperheet ry, Suomen Monikkoperheet ry, Suomen nuoret lesket ry, Suomen Uusperheiden Liitto ry ja Yhden Vanhemman Perheiden Liitto ry.

Edustamme yhteensä yli kolmasosaa suomalaisista perheistä.

[www.monimuotoisetperheet.fi](http://www.monimuotoisetperheet.fi)